

KAPITTEL 7

«Men dette vet jo du»: Å forske i egen profesjon

Grethe Midtlyng Senter for profesjonsforskning, OsloMet – storbyuniversitetet og
Kriminalomsorgens høyskole og utdanningscenter

Anne Birgitte Leseth Senter for profesjonsforskning, OsloMet – storbyuniversitetet

Abstract: In what ways can researchers with experience from the profession they are studying make use of their knowledge as a resource in a qualitative research project? How can this type of research contribute to new knowledge rather than simply reproduce the “professional gaze” and what researchers already know? These are questions we will elucidate in this chapter. We draw on the first author’s experiences doing research among people with whom she shares professional background as a prison officer, and the second author’s experiences with anthropological fieldwork “far away” from home, but still in familiar professional settings. There is a great deal of literature on the challenges of conducting research in one’s own field. However, there is less discussion about how the researcher’s own prior familiarity with a research field could be a strength in the research process. This chapter discusses how the researcher seeks to develop alternative understandings and explanatory models in research when he or she shares a professional background with the people studied. We suggest that critical reflection upon different aspects of professional practice and knowledge can turn anticipated challenges into strengths when researching in “one’s own field.” Through an alternation between field reflection notes and literature on ethnographic fieldwork, our ambition is to contribute to an emphasis on the potential in being “up close.”

Keywords: ethnography, insider, researcher role, prison, bodily competence

Innledning

På hvilke måter kan forskere med erfaring fra profesjonen eller arbeidsplassen de studerer nyttiggjøre seg sin kunnskap som en ressurs i et kvalitativt forskningsprosjekt? Hvordan kan forskning i egen profesjon bidra til ny kunnskap snarere enn en reproduksjon av «profesjonsblikket» og det forskerne allerede vet og kan? Dette er spørsmål vi vil belyse i dette kapittelet. Mens det finnes mye litteratur om utfordringer med å forske i «eget felt¹», er det færre diskusjoner om hvordan forskerens kjennskap til forskningsfeltet kan brukes aktivt i kunnskapsutviklingen. Som forfattere deler vi erfaringer med å forske i empiriske settinger som vi på ulike måter kjenner fra før. Midtlyng har bakgrunn som fengselsbetjent, har arbeidet med utdanning av fengselsbetjenter, og skriver nå en ph.d.-avhandling om arbeid i fengsel (se for eksempel Midtlyng, 2022). Leseth har bakgrunn som kroppsøvlingslærer og har brukt dette som utgangspunkt i sin forskning på bevegelseskultur (Leseth, 2004; Leseth & Engelsrud, 2019).

Vi tar utgangspunkt i feltrefleksjonsnotater fra Midtlyngs feltarbeid i et høysikkerhetsfengsel i Norge, og i antropologiske perspektiver på kunnskapsproduksjon. Feltnotater skrives med ulike formål og fokus, men har til felles at de utgjør forskerens skriftlige nedtegnelser og refleksjoner basert på det hen observerer og deltar i (se for eksempel Emerson et al., 1995; Sanjek, 1990). I dette kapittelet anvender vi feltnotater der forskeren spesielt reflekterer over det å forske i en kontekst som hen allerede har arbeidserfaring fra og kunnskap om. Vi vil vise på hvilke måter forskeren kan utvikle alternative forståelser og forklaringsmodeller når hen forsker i egen profesjon. Vi er spesielt opptatt av hvordan forforståelse² om feltet kommer til uttrykk gjennom forskerens allerede tilegnede kunnskap om profesjonen hen går inn i; så som profesjonsblikket, forståelse av egen rolle, praktisk kunnskap, væremåter og tatt-for-gitt-heter. Bekymringene og utfordringene ved å forske på et sted, en arbeidsplass, i en organisasjon eller et yrke man kjenner godt, kommer til uttrykk både i profesjonsteori og i sosialantropologisk fagtradisjon. Gjennom en veksling mellom feltrefleksjonsnotater og litteratur om etnografisk feltarbeid, diskuterer vi

-
- 1 Begrepet «eget felt» er imidlertid ikke gitt. Ifølge Madden (2017) eksisterer ikke etnografiske felt utenfor forskerens fantasi. Det er syntesen av konkret rom og forskningsrom som definerer det etnografiske feltet og gir det en grunn for å eksistere – det eksisterer for å beskrive, undersøke, stille spørsmål ved, problematisere, teoretisere og forsøke å løse spørsmål rundt den menneskelige tilstand (Madden, 2017, s. 38–39). Vi deler Maddens forståelse av felt i dette kapittelet, i den grad vi bruker det.
  - 2 Forforståelse er noe alle mennesker har og uttrykkes på mange måter gjennom fordommer, teorier, erfaringer, praktiske ferdigheter og kroppslig hukommelse (Gilje, 2019).

forhold mellom nærhet og avstand, samt innside- og utsideposisjon. Vi argumenterer for at man ikke kan ta for gitt at forskere som forsker i egen profesjon har en innsideposisjon og er for tett på.

Profesjonsforskning, profesjonskompetanse og radikal refleksivitet

Verdien av forskning, skriver Skilbrei (2024, kapittel 13 i denne bok), er

at den ikke kun bidrar til å reprodusere de forestillingene som allerede eksisterer. Hvis forskere bare ser, skriver og sier det alle allerede vet, trens de ikke; forskning gjennomføres for å skape annen kunnskap enn hverdagsforståelser gir. Så enkelt og så vanskelig er det. (Skilbrei, 2024, s. 240)

Et kjennetegn ved profesjonsforskning er at den til en viss grad utføres av ansatte ved ulike profesjonsutdanninger (for eksempel sykepleie, fysioterapi, lærer, sosialt arbeid) som forsker på aspekter ved utdanning eller yrkesutøvelse i egen profesjon. Dette kan både være en ressurs og et problem. Molander og Smeby (2013) formulerer det slik:

Denne nærheten kan være en ressurs, men mangel på distanse kan som kjent også svekke det kritiske blikket. Resultatet kan bli en forskning for «innvortes bruk» som fungerer for legitimering av profesjonaliseringsprosjekter og har lav samfunnsvitenskapelig relevans. (Molander & Smeby, 2013, s. 10)

Molander og Smeby understreker at selv om forskningens praktiske relevans ofte løftes frem i profesjonsforskning (for eksempel hva som virker), gjelder de samme kvalitetskrav som for all annen forskning. Refleksivitet er sentralt for kvalitet i all forskning og innebærer å anerkjenne at forskeren former forskningsprosessen gjennom en vekselvirkning mellom forskningsarbeidet og forskerens erfaringer, posisjon og kompetanse (Berger, 2015). Ifølge Bourdieu (2007) bidrar forskerens evne til *radikal refleksivitet* å styrke forskningsperspektivet. Dette innebærer at man forsøker å bryte med etablerte forståelser og sin egen kunnskap om feltet man studerer. Men kan en forsker som også er utdannet sykepleier, lege, ingeniør eller politiker, bryte med sin egen kunnskap? For å besvare spørsmålet er det nødvendig å si noe om hva som kjennetegner profesjonskunnskap generelt.

Et kjennetegn ved de klassiske profesjonene er at yrkesutøverne, gjennom utdanning, er sertifisert til å forvalte bestemte typer kunnskap. Denne kunnskapen er både av teoretisk og praktisk art, ofte kontrastert som å vite

at noe er, med å vite *hvordan* noe skal gjøres (Grimen, 2008; Ryle, 1963). Den praktiske kunnskapen, for eksempel det å sette en sprøyte, vurdere risiko eller demonstrere en ferdighet, er knyttet til kunnskapsbæreren som en type kroppslig førstehåndserfaring. Den uttrykkes i handlinger, vurderinger og skjønn; den er det Grimen kaller *virksomhetsspesifikk* (Grimen, 2008, s. 79). Teoretisk kunnskap, for eksempel om anatomi eller risiko, er uavhengig av hvem som anvender den. Den er med andre ord løsrevet fra kunnskapsbæreren. Som profesjonsutøver består ens kunnskap ofte av en syntese av slike ulike kunnskapsformer (Grimen, 2008).

Når man som forsker deler profesjonskunnskap med forskningsdeltagere i et prosjekt, både i form av praktiske ferdigheter, rutinemessige væremåter, profesjonsblikk og teoretiske forståelser, er det ikke uten videre bare å bryte med en slik syntese av kunnskapsformer som også er nedfelt i ens væremåter. På den ene siden kan nettopp det at forskeren kjenner til profesjonen som studeres gi flere fordeler. Å kjenne en profesjon eller et yrke «innenfra» handler også om å ha inngående kunnskap om organisasjonene der profesjonelle utfører sitt arbeid. Å kjenne til hvordan et høysikkerhetsfengsel fungerer, for eksempel, gjør forskeren i stand til å navigere med en viss sikkerhet under feltarbeidet. På den andre siden kan det forskeren tar for gitt, for eksempel om hvordan en organisasjon fungerer (sykehus, fengsel, skole), gjøre det utfordrende å «se» organisasjonen på nye måter eller stille spørsmål ved etablerte «sannheter». Enda vanskeligere kan det kanskje være å få øye på ens egne normative oppfatninger om feltet basert på profesjonsutøverens blikk, for eksempel hvordan et fengsel *bør* fungere, eller hvordan samarbeid på et sykehus *bør* foregå. Det er imidlertid få gode diskusjoner om hvordan man faktisk kan utnytte de ressursene som ligger i at man som forsker deler profesjonskompetanse og forståelse med informantene i et forskningsprosjekt. For å diskutere potensialet som ligger i det å forske i egen profesjon, vil vi ta veien om sosialantropologi og metodiske teknikker som nettopp er utviklet for å oppdage kunnskap man tar for gitt.

Etnografisk feltarbeid, idealer om det fremmede og tykke beskrivelser

Etnografisk feltarbeid innebærer helt overordnet to kjerneaktiviteter i lys av forskningsdesign og forskningsspørsmål: (1) førstehåndsdeltagelse og observasjon i daglige rutiner, gjøremål, samhandling og samtaler i en situasjon der man forsøker å finne ut hva som skjer; (2) produksjon av skriftlig

datamateriale (feltnotater, logg, intervjutranskripsjoner) (Emerson et al., 1995). Feltnotatene utgjør ryggraden i feltarbeidets datamateriale. Det å skrive, skriftliggjøring av ens deltagende observasjon, er med andre ord en helt sentral del av feltarbeidet (Geertz, 1988). Hvordan skrivingen gjøres er av stor betydning for hvilket datamateriale som skapes og hvilken kvalitet det har. Det analytiske arbeidet starter allerede ved skriftliggjøringen av ens egne observasjoner og former for deltagelse. En ambisjon med etnografiske feltnotater er å gi tykke beskrivelser, det vil si beskrivelser som er så rike på informasjon at leseren har forutsetning for å forstå både det som beskrives og sammenhengen det oppstår i³ (Geertz, 1973).

Når man forsker på en arbeidsplass eller blant yrkesutøvere man kjenner og deler måter å snakke om ting på i tillegg til kompetanse og ferdigheter, er det spesielt viktig å gjøre naive beskrivelser på et lavest mulig abstraksjonsnivå for ikke å reprodusere det man allerede vet, kan og antar (Frøystad, 2003). Samtidig er det nesten umulig å tenke seg «rene beskrivelser» frie for tolkninger eller forklaringer. Sørhaug gir eksempel på hvordan en sosialarbeider som forsker på rusmisbrukere, kan ha en tendens til å beskrive en rusmisbruker på en måte som samtidig «forklarer» denne personens adferd i lys av forforståelser sosialarbeideren har om hva som kjennetegner denne gruppen av mennesker (Sørhaug, 1996, s. 34). Gjennom eksemplene fra feltrefleksjonsnotater i dette kapitlet, vil vi illustrere hvordan forskeren jobber med å forstå og fortolke sitt «kjente felt» på nye måter som tilbyr andre beskrivelser, forståelser og forklaringer, for eksempel av aktørenes samhandlingsformer, verdier, kunnskap, væremåter, roller og kategoriseringer.

Formålet med feltarbeid er av sosialantropologen Fredrik Barth beskrevet som et forsøk på å få tak i folks kunnskap og kompetanse om verden, for eksempel slik en yrkesutøver har. Barth definerer kultur som en form for kunnskap: «det en person anvender for å fortolke og handle i verden» (Barth, 2002, s. 1, vår oversettelse). utfordringer med å være for «tett på» egen kultur er også tematisert i sosialantropologien, om enn på litt andre måter enn i profesjonsforskningen. Begreper som «hjemmeantropologi» eller «forske i egen bakgård» viser gjerne til utfordringer med å gjøre feltarbeid i eget land og nasjon, snarere enn i egen profesjon (se for eksempel Frøystad, 2003; Leach, 1982).

3 Geertz bruker ofte et eksempel med beskrivelse av en som blunker: For å forstå om handlingen betyr at personen har fått rusk i øyet eller blunker til en annen person, må beskrivelsen være detaljert nok.

Den refleksive vendingen i sosialantropologi på 80- og 90-tallet innebar en økende bevissthet om betydningen av forskerens posisjon for kunnskapsproduksjon, uavhengig av hvor feltarbeidet utføres. Weiners gjenstudie av byttehandel på Trobrianderøyene, viste blant annet at Malinowskis tidligere studier (2007) hadde oversett et sentralt aspekt ved kvinners deltagelse i byttehandel (Weiner, 1976). Gullestad (1984) beskrev deltagende observasjon som en metodisk tilnærming der forskeren er både et forskningsinstrument og et filter som informantenes liv blir silt igjennom. Målet i kvalitativ forskning er ikke å eliminere forforståelsen, men å bevisstgjøre og kommunisere hvordan denne setter spor i forskningsprosessen, fra utforming av forskningsdesign og forskningsspørsmål til datainnsamling og analyse.

Det å gjøre deltagende observasjon innebærer tilstedeværelse,⁴ men krever også en oppøving av oppmerksomhet og observasjonsevne med hensikt å belyse et spesielt fenomen eller tema. Et eksempel kan være former for samarbeid på en arbeidsplass (Wadel, 2007) eller risikovurderinger på legevakt (Johannessen, 2018). På denne måten kan vi kanskje si at feltarbeiderens kompetanse ligner på kompetanse som kjenner seg ut profesjonsutøvelse; man trenger evne til tilstedeværelse, deltagelse og observasjon. Likevel har feltarbeid et annet formål: for eksempel å beskrive, forstå og forklare samhandling, forløp og praksiser, mens en yrkesutøver skal utføre en jobb som ofte innebærer en form for problemløsning. Vi kommer tilbake til hvordan man kan utnytte skjæringspunkter mellom egen profesjonskompetanse og forskerkompetanse i kunnskapsutvikling.

Innside- og utsideperspektiv

En vanlig distinksjon i metodelitteraturen om feltarbeid er at forskeren enten er «insider» eller «outsider» i den sosiale sammenhengen der man utfører forskningen. Det er imidlertid ikke alltid åpenbart hva disse kategoriene egentlig innebærer. Er for eksempel en samfunnsforsker som gjør feltarbeid i egen kultur, automatisk en insider? Når antropologer i tidligere tider dro langt av gårde og til fremmede land for å studere kulturell variasjon, beskrev de gjerne seg selv med en outsider-rolle, der man gjennom deltagende observasjon søkte å ta «den innfødtes perspektiv»

4 Tilstedeværelse kan forstås som oppmerksomhet mot det som studeres, enten feltarbeidet er ett konkret sted, flere steder (Marcus, 1995) eller digitalt (Hine, 2000).

(Geertz, 1973), som «fremmed og venn», «marginale innfødte» eller «profesjonelle fremmede» (Van Ginkel, 1998, s. 251). Nielsen og Repstad (2006) anvender betegnelsen «maur-perspektiv» på forskeren som kjenner til feltet hen studerer; det vil si et nærsynt blick nedenfra. Utsideblikket beskriver de mer som en ørns blick; langsynt med stort overblikk. Men det er samtidig ikke gitt hvordan disse blickene kan kombineres, eller at utside- eller innsideposisjonen er stabile posisjoner. Forskeren beveger seg mellom ulike kontekster (for eksempel jobb og hjemme), og forskerposisjonen med tilhørende identiteter (for eksempel klasse og alder) er også mobile posisjoner (Baaz, 2002).

Flere forskningsbidrag foreslår at virkeligheten er mer kompleks enn en enkel kategorisering i «innside» og «utside» (Ademolu, 2023; Berger, 2015; Hammersley, 2015; Merton, 1972), og at det kanskje er mer snakk om et kontinuum enn en enten/eller-dikotomi (Breen, 2007). Hamid (2010) hevder at det er irrelevant hvorvidt forskeren selv oppfatter seg som på «innsiden» eller «utsiden» av feltet, og at det viktige er å fange opp hvordan folk oppfatter deg. Under sitt første feltarbeid i Tanzania, opplevde Leseth å bli kategorisert som spion, prostituert og etter hvert som student (Leseth, 2004), mens Roalkvam (1990) beskriver hvordan hun ble klassifisert som «barnekvinn» under sitt feltarbeid på en stillehavsøy.

Forskerrollen er ikke gitt og er heller ikke en identifiserbar kategori, men må forhandles om. Dwyer og Buckle (2009) diskuterer hva det kan bety å være en insider og outsider med eksempler fra egen forskning. I sin studie av foreldre som har mistet barn, opplevde Buckle at det ble stilt spørsmål ved om hun var i stand til å forstå deres erfaringer hvis hun ikke selv hadde opplevd traumatiske tap. Dwyer og Buckle argumenterer for at distinksjonen mellom insider og outsider aldri er absolutt; hvordan kan en forsker som også er et moralsk menneske, som tematiserer død, tap og sorg, være en ordentlig outsider i sin forskning? De hevder at man snarere må se på rommet imellom, der forskerne både kan innta en posisjon som insider og outsider. På denne måten vektlegger de ressursene forskere har for å være engasjert i kunnskapsutvikling sammen med informantene, snarere enn å være opptatt av om forskerens posisjon er på utsiden eller innsiden.

Begrepsparet nærhet og distanse er en annen vanlig distinksjon som snarere viser til analytiske strategier som forskeren benytter seg av. Man må ha tilstrekkelig nærhet til sine informanter, så vel som til fysiske og sosiale omgivelser, for å få tak i meningsdimensjoner ved sosial samhandling og

praksis. Men man må også ha evne til distanse for å kritisk reflektere over hva som foregår. Det kan være utfordrende å veksle mellom nærhet gjennom deltagelse og distanse. I den antropologiske klassikeren *Stranger and Friend* gir Powdermaker (1966) et eksempel fra feltarbeid på en liten stillehavsøy der hun blir fullstendig oppslukt i en dans kvinnene utfører i forbindelse med en rituell praksis. Hun skriver:

Trommene startet; jeg danset. Noe skjedde. Jeg glemte meg selv og var i ett med danserne. Der, under fullmånen i løpet av dansen, sluttet jeg å være en antropolog fra et moderne samfunn. Jeg danset. Når det var ferdig, gikk det opp for meg at jeg, i løpet av denne korte seansen, ble en del av ritualet. Da kom notatboka mi fram. (Powdermaker, 1966, s. 112, vår oversettelse)

Powdermakers beskrivelse reflekterer både hennes fremmede posisjon (som antropolog fra et moderne samfunn), men også hvordan feltnotater er et viktig redskap for å skape distanse når man går inn i en ikke-observerende deltagerrolle.

Sosialantropologen Marilyn Strathern understreker at på et analytisk nivå handler nærhet og distanse ikke primært om nærhet eller distanse til kultur eller sted, men om hvorvidt forskerens forklaringsmodeller sammenfaller eller overlapper med informantenes (Strathern 1987; se også Frøystad, 2003; Sørhaug, 1996). Derfor – uansett insider, outsider eller noe midt imellom – vil vi hevde at det er forholdet mellom nærhet gjennom deltagelse og den analytiske distansen man må jobbe med for å skape ny forståelse, forklaringer og kunnskap. La oss starte med profesjonsblikket.

Profesjonsblikket: å vite hva som foregår

Gjennom utdanning og arbeidsliv styrkes «profesjonsblikket»; en måte å se og forstå situasjoner, hendelser og personer på som formes av spesifikke trekk ved hver enkelt profesjon (Finstad, 2000; Lomell & Neumann, 2017). Dette innebærer blant annet å inkorporere en profesjonsspesifikk og ofte taus forforståelse, rolleforståelse, kroppslig praksis og kategorisering, som har sin funksjon i profesjonsutøvelsen. «Politiblikket» (Finstad, 2000) er for eksempel formet av hvilke problemer politiet skal løse, og ser etter avvik ved personer, handlinger og situasjoner (Lomell & Neumann, 2017). Denne formen for observasjon av personer og samhandling mellom dem

er ofte sentralt i profesjonsutøvelse generelt. Profesjoner utvikler ulike «blikk» som rettes mot de problemstillingene de er satt til å løse. Hvordan profesjonsblikket kan prege hvordan du observerer verden kommer frem i følgende utdrag fra feltnotatene, fra en samtale mellom Midtlyng og en fengselsbetjent:

«Man blir litt menneskekjenner etter hvert. Man har det med seg.» Hun låser døra hjemme og sjekker igjen at den er låst før hun legger seg. Hun forteller at hun følger med, «har litt oversikt» også utenfor jobben. Når hun er på togstasjonen får hun med seg hva som skjer rundt henne, hun nevner personer som er ruset og at hun observerte hvitvasking en gang hun satt på en restaurant. Mannen hennes hadde ikke lagt merke til det. «Det er ting du plukker opp, for eksempel gjenger, kjenner jeg dem [fra fengselet]?» Hun forteller at hun legger merke til samhandling og dynamikk mellom folk, «hva som foregår». «Det går en liten alarm oppi hue etter hvert», sier hun. (Feltnotater, Midtlyng)

Fengselsbetjenten viser at profesjonsblikket også preger hvordan hun ser verden utenfor arbeidsplassen, i helt andre situasjoner. For mange fengselsbetjenter er risiko et tema som former hva de ser og hva de ser etter. Midtlyng opplevde at denne orienteringen mot risiko preget måten hun umiddelbart tolket observasjonene hun gjorde i starten av feltarbeidet. En av de første dagene av feltarbeidet noterte hun følgende: «Jeg ser inn i et rom gjennom et glassvindu. Det ligger noen skøyter der. Jeg tenker med en gang 'våpen'».

Denne type kunnskap blir gjerne en del av en forståelse av feltet som man tar for gitt. På denne måten kan man både miste tilgangen til viktig informasjon, og forskningen kan bli preget av profesjonsdreiet bias. I Midtlyngs tilfelle ble hun oppmerksom på en del slike oppfatninger fordi det hun ubevisst hadde tatt for gitt som fengselsbetjent viste seg å være annerledes i et annet fengsel, på et annet tidspunkt, med andre personer. Dette understreker også at det å være «på innsiden» av en kultur ikke er en statisk kategori, men at profesjonsutøvere som forsker på egen profesjon eller i egen organisasjon også kan møte på til dels ukjente kulturuttrykk. På denne måten kan det metodiske grepet med å møte en annen kultur delvis også benyttes for forskere som deler profesjonsbakgrunn med informantene. Andre ganger kan kritisk refleksjon føre til at man blir oppmerksom på slike «tatt-for-gitt-heter» i feltet. Et eksempel er da Midtlyng flere ganger hadde skrevet i feltnotatene at fengselsbetjenter ga uttrykk for at det de kalte «dynamisk sikkerhet» (som handler om sikkerhet gjennom

relasjonen til innsatte) var den viktigste formen for sikkerhet. Denne gjen-tatte påstanden førte til nysgjerrighet rundt noe som så ut til å være en etablert sannhet i feltet, som hun som fengselsbetjent umiddelbart hadde tolket på en bestemt måte som sammenfalt med egen oppfatning om at dynamisk sikkerhet er viktig. Som forsker ble det mer interessant å utforske dette mer kritisk, med analytisk distanse og nysgjerrighet.

Kroppslig tilstedeværelse som inngang til forståelse av praktisk kunnskap

Csordas lanserte på 1990-tallet begrepet kroppsliggjøring (*embodiment*) som et paradigme i sosialantropologien, og argumenterte for hvordan forskerens kroppslige tilstedeværelse i feltarbeid var et sentralt utgangspunkt for å utvikle kunnskap, og en inngang til forståelse (Csordas, 1990). I en beskrivelse av sitt feltarbeid i Båtsfjord på 1980 tallet, viser Lien (2001) hvordan hun i forsøk på å forstå folks matkultur, utnyttet det å være sulten til å spørre folk og få dem til å vise seg hva de hadde i kjøleskapet og fryseren. På en lignende måte viser følgende feltnotatrefleksjon hvordan Midtlyng oppdaget at hennes egne vanemessige kroppslige reaksjoner på ting som skjedde i fengselet kunne gi henne mer kunnskap om det å være fengselsbetjent:

Jeg står og observerer mens fengselsbetjentene kontrollerer innsatte i metallportal på vei tilbake til avdelingene sine. Alle innsatte må gå gjennom portalen, som gir utslag hvis de har for mye metall på kroppen. Jeg merker at jeg automatisk blir stående og følge med på metallportalene, fremfor å observere hvordan de ansatte jobber. Blikket følger den vante måten å observere denne situasjonen på: Jeg ser på lysene på portalen hvor mye utslag av metall det er, hvor på kroppen utslaget er, og hvordan innsatte går gjennom portalen. Det gjøres annerledes enn jeg er vant til; det ser ikke ut til at noen følger med på portalen eller innsatte. Jeg oppfatter det litt kaotisk, og jeg er vant til at dette gjøres veldig strengt. Jeg kjenner at det er litt ubehagelig, og må bruke noe tid på å avlære meg det automatiserte «betjentblikket» for å kunne observere det jeg nå er interessert i. (Feltnotater, Midtlyng)

Midtlyng opplevde en kroppslig reaksjon av ubehag som gjorde henne i stand til å gå over fra vanemessig deltagelse i situasjonen som hun ville gjort som fengselsbetjent, til å forholde seg mer distansert til situasjonen for å undersøke hva som foregikk. Hun stilte seg spørsmål som: Hva er det

egentlig denne praksisen handler om, ut over den formelle funksjonen med «kontroll av innsatte i metallportal»? Fra den kroppslige følelsen av «dette er feil», kom hun dermed videre til mer analytisk interessante innganger til ulike situasjoner, som spenninger mellom formelle prosedyrer og fengselsbetjentenes utøvelse av disse, og ulike logikker i sikkerhetsarbeidet. Kroppslige reaksjoner som kommer av tillærte måter å være på i et felt kan nettopp synliggjøres når forskeren legger merke til dem *som forsker*; avbrudd fra det vante kan synliggjøre profesjonsformet taus kunnskap (se for eksempel Casey, 1987). I Midtlyngs tilfelle ble hun gjort oppmerksom på denne hukommelsen eller nedleirede praktiske ferdigheten da hun observerte innsatte i metallportalen, men *ikke* skulle korrigere. Eller at overfallsalarmer gikk, men hun *ikke* skulle løpe for å bistå betjentene. Slik kan forskeren forsøke å være oppmerksom på og utnytte situasjoner hvor egen praktisk profesjonskunnskap brytes mot rollen som forsker. Det er i slike øyeblikk at ressursene i forskerens profesjonsbakgrunn kan komme til nytte, som et verktøy for å få innsikt i taus kunnskap, som i Midtlyngs tilfelle handlet om taus kunnskap om sikkerhetsarbeid i fengsel. Dette krever en bevissthet rundt kroppslige reaksjoner som mulig ressurs, og hva dette eventuelt kan fortelle noe om.

«Men dette vet jo du» – om det som tas for gitt

Flere forskere har tematisert utfordringer ved informantenes forventninger til deg fordi man i en eller annen form deler bakgrunn. Berger (2015, s. 223) er forsker med immigranterfaring, og i sin forskning på andres immigranterfaringer skriver hun at informantene ofte lot setningene henge uferdige i luften, som «du vet hvordan ...», for eksempel når de snakket om opplevelser av hvordan immigrasjonsmyndighetene behandlet dem. Berger omtaler det som en kontinuerlig utfordring både å bruke sin egen erfaring, som gir tilgang til en potensielt bedre forståelse av informantenes situasjon, og samtidig opprettholde avstanden mellom sine erfaringer som forsker og informantenes erfaringer – som hun jo ønsker å få tak i. En oppfatning blant mange betjenter som Midtlyng snakket med under feltarbeidet, var som nevnt at «dynamisk sikkerhet» var den viktigste formen for sikkerhet. Dette kom ofte til uttrykk i uformelle samtaler med betjenter, som i dette eksempelet, hvor Midtlyng hadde spurt en fengselsbetjent mer om hva han mente med dette:

Litt senere fortalte jeg at jeg er utdannet fengselsbetjent. Betjenten utbryter: «Men da **vet** jo du at den dynamiske sikkerheten er den viktigste!» Jeg prøvde å forklare at jeg vet at man ofte sier at denne type sikkerhetstiltak er viktigst, og at jeg vet hva jeg som betjent mente om det, men at det ikke er de offisielle føringene eller mine egne tanker som betjent jeg skal skrive om. Det er viktig for meg å høre hva han og andre tenker og mener om disse tingene. (Feltnotater, Midtlyng)

I tillegg til å selv ta ting for gitt, som tematisert over, er det altså også en mulighet for at informantene tar for gitt at forskeren deler en felles forståelse med dem fordi de har samme bakgrunn. Dette utdraget fra feltnotatene kan illustrere nettopp hvordan informantene kan ta for gitt at en forsker «vet» bestemte ting om feltet fordi hen deler deres profesjonsbakgrunn. En utfordring i slike situasjoner kan være å beholde «forskerhatten» på, gripe tak i fenomenet som tas for gitt, i dette tilfellet «dynamisk sikkerhet», og stille mer deskriptive utforskende spørsmål om tematikken. For eksempel: «Ja, jeg vet at det er en vanlig oppfatning. Men nå er jeg litt interessert i om du kan beskrive hva dynamisk sikkerhet er for *deg*?» Dette er en teknikk for å komme seg ut av en felles forståelse og forklaringsmodell, ved gjennom deskriptive spørsmål bevege seg ned på et lavere abstraksjonsnivå og se om man da oppdager noe nytt.

Former for generalisering: kategorisering og begreper

Kategorisering er grunnleggende menneskelig, og kategorisering av klienter, pasienter, brukere eller innsatte har en viktig funksjon i førstelinje-arbeid (Johannessen, 2018, s. 22).

Felles for flere profesjoner er kategoriseringen av «norm» og «avvik», og det å lete etter slike avvik (Lomell & Neumann, 2017). Et eksempel er helse-sykepleieres bekymring over barn og familier som bryter med «normale» barn med «normal» utvikling (Lomell & Neumann, 2017; Neumann, 2009). Det kan være en fordel å forske et sted hvor man kan språket – man er «innenfor». Samtidig er bruk av språk alltid reduksjonistisk, og metaforisk bruk av språket er ofte upresist. Et eksempel er kategorien «sårbare unge», et annet eksempel kan være «risikoinnsatte». Dermed er profesjoner også «semantiske felt» (Anderson, 2004), noe man må være oppmerksom på når man gjør feltarbeid og skriver feltnotater, ved å vie feltet språklig oppmerksomhet. Følgende refleksjon er et eksempel på en slik oppmerksomhet:

Tidligere en dag snakket betjentene om en tidligere innsatt som de oppfattet som manipulerende. Han var tilsynelatende en «drømmeinnsatt», men de mente han var kalkulerende og «fikk det som han ville». Utforsk mer hvordan og hvorfor de oppfattet dette. Denne holdt jeg på å gå glipp av, fordi jeg gjenkjente det de beskrev med en gang, og plasserte ham rett i boksen «manipulerende innsatt» ut ifra egne erfaringer, uten å tenke mer over at det er en kategori og hvordan den kategorien blir konstruert, før nå (Feltnotater, Midtlyng).

Wadel (1991, s. 81) bruker begrepet naiv observasjon som eksempel på hvordan dette kan gjøres; beskrivelser av handling på et lavest mulig abstraksjonsnivå for eksempel uten å bruke etablerte identitetskategorier som kjennetegner et felt, som klienter, pasienter, leger eller fanger. Hvilke kategorier vi bruker for å forstå det vi studerer, definerer samtidig *hvilken populasjon* av mennesker eller fenomener vi mener funnene våre kan tilbakeføres til, og handler dermed også om generalisering (Nadim, 2015). De analytiske kategoriene vi bruker (om for eksempel informantgruppene) legger tydelige føringer for *hva* det er vi generaliserer, altså hvilke forklaringer og prosesser vi ønsker å generalisere til andre kontekster enn den vi har studert (Nadim, 2015). Nadim skiller mellom analytiske og praktiske kategorier, for å understreke at kategorier som etnisitet, kjønn og klasse ikke finnes som substanser i verden, de får kun et innhold og mening gjennom relasjoner i en konkret kontekst (Nadim, 2015). I profesjonsforskning er det spesielt viktig å reflektere over hvordan sosiale kategorier man etablerer i forskningen (for eksempel pasienter, klienter, arbeidsledige, profesjonelle, barn, voksne) allerede er institusjonalisert og gjennomtrengt av politiske, juridiske og hverdagslige verdier og forståelser (Anderson, 2004; se også Andersons kapittel i denne boka).

Forståelse av egen rolle

Å gjennomføre et kvalitativt feltarbeid i en institusjon eller arbeidsplass som man allerede har erfaring fra som profesjonell, for eksempel som fengselsbetjent, sykepleier eller lærer, innebærer en annen form for deltagelse og observasjon med et annet formål enn de som jobber der har. Det blir nødvendig å avklare sin rolle for seg selv og for andre. Olsvold (2010), som har bakgrunn som sykepleier, diskuterer i sitt feltarbeid på en sykehusavdeling hvordan hun strevde med å finne ut hvilken rolle hun skulle ta som forsker, gitt at de fleste også visste at hun var sykepleier. Hun valgte å

gå i hvite klær, som de andre sykepleierne. Samtidig kunne hun da lettere bli oppfattet som en som kunne «ta i et tak» som sykepleier, noe som en rekke ganger stilte henne i etisk utfordrende situasjoner. Hun opplevde det nesten pinlig å stå med notatblokka langs veggen, når hun så alt som måtte gjøres. Samtidig måtte hun løpende gjøre etiske vurderinger av i hvilke tilfeller hun måtte «bytte hatt», som for eksempel i akutte krisesituasjoner (se også Wade, 1984). På denne måten kan vi si at det å utføre forskning i egen profesjon også kan stille forskeren i situasjoner som synliggjør den etiske bevisstheten man har, både som forsker og profesjonsutøver. I møte med en leder i fengselet i starten av sitt feltarbeid, ble Midtlyngs forhåndskunnskap til fengselet forstått som en betryggende kompetanse:

Jeg ble anbefalt av avdelingslederen å si til betjentene at jeg var fengselsbetjent selv. Dette hadde jeg tenkt å nedtone litt (ikke holde skjult, men heller ikke flagge som det første jeg sier når jeg møter dem). Men jeg kommer til å følge rådet. Han mente det var viktig for at betjentene skulle vite at jeg kunne ta vare på meg selv. (Feltnotater, Midtlyng)

Midtlyngs bakgrunn som fengselsbetjent opplevdes her som noe som ga tillit og enklere uformell tilgang til feltet. Midtlyng ble møtt med en forventning om å «kunne ta vare på seg selv» fordi hun var utdannet fengselsbetjent, det vil si at informantene ikke trengte å være bekymret for henne i møte med innsatte. Et enda tydeligere eksempel finnes i Sørensens avhandling basert på intervjuer med fengselsbetjenter som jobbet med fengslingen etter terrorhandlingene i 2011 (Sørensen, 2023). Sørensen er tidligere fengselsbetjent ved Ila, og kjente noen av informantene fra før. Flere av dem sa at de ikke hadde gått med på å bli intervjuet dersom det hadde vært en annen, utenforstående forsker. Dette gir noen åpenbare fordeler når det gjelder tillit og tilgang, samtidig som at det også vil være viktig å reflektere over hva dette betyr for informantene. Berger (2015) erfarte hvilke forventninger og motivasjoner som fulgte med tilliten til henne som «en av oss» (med immigranterfaring):

De uttrykte tillit til at jeg, fordi jeg selv er immigrant, ville være bedre i stand til å forstå og representere deres erfaringer og problemer enn en forsker som ikke selv var immigrant, i tillegg til deres ønske om å hjelpe en «immigrant-søster» (meg) i å oppnå målene sine. (Berger, 2015, s. 223, vår oversettelse)

Utdraget peker på at informantene følte på en slags forpliktelse til å bidra til forskningsprosjektet, i tillegg til at de hadde en forventning om at hun ville forstå og representere deres erfaringer på en bestemt måte. Med økt tillit som følge av delt profesjonsbakgrunn kan det dermed også følge med en forventning om at du som forsker vil gjengi virkeligheten slik informantene forstår den. Informantenes oppfatninger av forskeren kan imidlertid variere, uavhengig av om forskeren selv opplever seg som en insider eller ikke (Hamid, 2010). Midtlyng ble i ett tilfelle omtalt som «en av oss [betjentene]» som en beroligende opplysning fra en betjent til kollegaer når noen ble bekymret for Midtlyngs mulige negative tolkninger av «svart humor» blant betjentene. I en annen tilsvarende situasjon ble ikke tilhørighet nevnt, men heller (med et smil) omtalt som at «forskeren» sikkert kom til å notere dette ned i blokka si. Som Hamid (2010) påpeker, kan man identifisere seg som insider og forstå eget prosjekt ut ifra dette, men likevel på noen måter være mindre tett på enn man kanskje har forestilt seg.

Å se på nytt

Innledningsvis stilte vi spørsmål om hva det innebærer å forske i egen profesjon og på hvilke måter forskere med erfaring fra og kjennskap til det de studerer, kan nyttiggjøre seg sin kunnskap som en ressurs i et kvalitativt forskningsprosjekt. Vi har diskutert hvordan profesjonskunnskap og feltarbeidskunnskap kan brytes mot hverandre og problematisert hvorvidt det i det hele tatt er fruktbart å snakke om innside- og utsideposisjon som absolutte størrelser. Feltrefleksjonsnotater kan spille en viktig rolle i bevisstgjørings- og refleksjonsprosessen over egen forforståelse slik den kommer til uttrykk gjennom profesjonsblikket, rolleforståelse, praksiskunnskap, væremåter og det forskeren tar for gitt.

Feltrefleksjonsnotater er derfor nyttige for å arbeide med å oppnå en analytisk distanse til et empirisk felt som forskeren i utgangspunktet har en praktisk nærhet til gjennom tidligere arbeidserfaring. Med andre ord, hvordan feltrefleksjonsnotatene, der forskeren reflekterer over hvordan «dobbel» kompetanse og kunnskap brytes mot hverandre, er et verktøy for å se på nytt. Å skrive om hva som skjer under feltarbeid kan imidlertid også være utfordrende nettopp på grunn av tillærte profesjonsspesifikke måter å skrive om ens eget arbeid på. I journalføringer og rapportskrivning er det for eksempel ikke vanlig å inkludere personlige refleksjoner og erfaringer om hvordan man blir oppfattet. Samtidig oppøver mange profesjonsutøvere seg

en nøytral skrivestil, i tråd med krav om standardisering, idealer om objektivitet og etterrettelighet i. *Hva* man beskriver, vil imidlertid være ulikt.

Å forske i egen profesjon eller i settinger og kulturer som er kjent fra før innebærer fellesskap og samhandling med informanter, der det alltid er av betydning hvem forskeren er, men også hva hen gjør og hvordan hen evner å kommunisere, diskutere og reflektere over det som foregår. Utfordringer med å være for tett på kan arbeides med gjennom kontinuerlig refleksjon om egen rolle, former for deltagelse og kontinuerlig bevissthet over kategorier og forklaringsmodeller. Kunnskap om roller, væremåter (praktiske ferdigheter og mer uformelle væremåter) og former for deltagelse i kulturen man er i, samt kunnskap om språket og kategorier som brukes, muliggjør en slik type kritisk refleksjon i brytningen med forskerens blikk.

Da Midtlyng gjorde feltarbeid fikk hun seg noen overraskelser om hvordan ting fungerte. For henne førte dette til utvidet innsikt i variasjonene i hvordan fengselsarbeid kan gjøres og hva de kan bety for dem som utøver arbeidet. Ved å innta en naiv rolle og anstrenge seg for å få frem informantens perspektiv («de innfødtes perspektiv», Geertz, 1973) til fordel for egen oppfatning, vil man nok ofte oppleve at mye er ukjent og at det er mye man ikke vet, til tross for at både en selv og mange andre i utgangspunktet kan oppfatte at man er «på innsiden».

Det å ha kjennskap til feltet man forsker på betyr ikke at rollen man inntar kontinuerlig er på innsiden. Snarere er den et kontinuum av posisjoner forskeren inntar i interaksjon med forskningsfeltet og de som befolker dette. Kjennskap og identifisering med feltet man utfører forskningen i, har også en tidsdimensjon. Det er nesten ti år siden Midtlyng jobbet som fengselsbetjent. Det er over femten år siden Leseth gjorde feltarbeid på kroppskultur i Tanzania. Likevel sitter våre kroppslige erfaringer der som en type hukommelse, om hvordan det er å arbeide i fengsel, hvordan det er å være den fremmede, hvordan man kan være fremmed i en ellers kjent sammenheng og føle seg hjemme i en fremmed kultur. Disse formene for hukommelse av levd liv fungerer også som ubevisste «ryggmargsreflekser» og styringsinstrumenter for hvordan man skal drive forskning og hva man skal se etter. Det kan være gode grunner til å gjøre feltarbeid i eget yrke, i deler av arbeidslivet eller i en organisasjon som man har lang erfaring med. Det kan også være gode grunner til å gjøre feltarbeid på et fremmed sted og blant mennesker som du ikke kjenner. Det viktigste er å begrunne valg av empirisk forskingsfelt (fengsel, skole, sykehus, lokalmiljø) med hva man lurer på og vil finne ut av – som man ikke vet. Det å skrive feltnotater og

detaljerte beskrivelser er en nitid og skapende prosess. Det er i det analytiske arbeidet – gjennom nærhet og distanse til materialet, fra detaljerte feltnotater og feltrefleksjonsnotater, til utvikling av alternative former for forståelse og forklaringer – at forskningens kvalitet vokser frem og vi kan se på nytt.

Forfatterbiografier

Grethe Midtlyng er stipendiat ved Senter for profesjonsforskning ved OsloMet – storbyuniversitetet og høskolelektor ved Kriminalomsorgens høyskole og utdanningscenter (KRUS). Hun er utdannet kriminolog og fengselsbetjent, og arbeider nå med et ph.d.-prosjekt om sikkerhetsarbeid i høysikkerhetsfengsler.

Anne Birgitte Leseth er professor ved Senter for profesjonsforskning ved OsloMet – storbyuniversitetet. Hun er utdannet sosialantropolog og idrettsviter. Leseth har mange års erfaring med forskning på profesjon og arbeidsliv og er i sin forskning spesielt opptatt av kulturanalytiske og metodologiske spørsmål og hvordan nærhet til eget forskningsfelt kan utnyttes kunnskapsmessig. Leseth har i en årrekke drevet kvalitativ metodeundervisning både for studenter i sosialantropologi og i tverrfaglige profesjonsutdanninger, og hun har ansvar for Kvalitativt metodeforum ved Senter for profesjonsforskning.

Referanser

- Ademolu, E. (2023). Birds of a feather (don't always) flock together: Critical reflexivity of 'outsiderness' as an 'insider' doing qualitative research with one's 'own people.' *Qualitative Research*. <https://doi.org/10.1177/14687941221149596>
- Anderson, S. (2004). Kategorisering. Fællsmengder og særpreg hos børn. I K. Hastrup (Red.), *Viden om verden. En grundbog i antropologisk analyse* (s. 71–94). Hans Reitzels Forlag.
- Baaz, M. E. (2002). *The White wo/man's burden in the age of partnership* [Doktorgradsavhandling]. Göteborg universitet.
- Barth, F. (2002). An anthropology of knowledge. *Current Anthropology*, 43(1), 1–18. <https://doi.org/10.1086/324131>
- Berger, R. (2015). Now I see it, now I don't: Researcher's position and reflexivity in qualitative research. *Qualitative Research*, 15(2), 219–234. <https://doi.org/10.1177/1468794112468475>
- Bourdieu, P. (2007). Forståelse. I K. A. Petersen, S. Glasdam & V. Lorentzen (Red.), *Livshistorieforskning og kvalitative intervjuer*. Forlaget PUC.
- Breen, L. (2007). The researcher in the middle: Negotiating the insider/outsider dichotomy. *The Australian Community Psychologist*, 19(1), 163–174.
- Casey, E. (1987). *Remembering*. Indiana University Press.

- Csordas, T. (1990). Embodiment as a paradigm for anthropology. *Ethos*, 18, 5–47.
- Dwyer, S. C. & Buckle, J. L. (2009). The space between: On being an insider-outsider in qualitative research. *International Journal of Qualitative Methods*, 8(1), 54–63. <https://doi.org/10.1177/160940690900800105>
- Emerson, R. M., Fretz, R. I. & Shaw, L. L. (1995). *Writing ethnographic fieldnotes*. The University of Chicago Press.
- Finstad, L. (2000). *Politiblikket*. Pax Forlag.
- Frøystad, K. (2003). Forestillingen om det «ordentlige» feltarbeid og dets umulighet i Norge. I M. Rugkåsa & K. T. Thorsen (Red.), *Nære steder, nye rom. Utfordringer i antropologiske studier i Norge* (s. 32–64). Gyldendal Akademisk.
- Geertz, C. (1973). *The interpretation of culture*. Basic Books.
- Geertz, C. (1988). *Works and lives. The anthropologist as author*. Polity Press.
- Gilje, N. (2019). *Hermeneutikk som metode*. Samlaget.
- Grimen, H. (2008). Profesjon og kunnskap. I A. Molander & L. I. Terum (Red.), *Profesjonsstudier* (s. 71–86). Universitetsforlaget.
- Gullestad, M. (1984). *Kitchen-table society*. Universitetsforlaget.
- Hamid, M. O. (2010). Fieldwork for language education research in rural Bangladesh: Ethical issues and dilemmas. *International Journal of Research & Method in Education*, 33(3), 259–271. <https://doi.org/10.1080/1743727X.2010.511714>
- Hammersley, M. (2015). Research 'inside' viewed from 'outside': Reflections on prison ethnography. I D. H. Drake, R. Earle & J. Sloan (Red.), *The Palgrave handbook of prison ethnography* (s. 252–270). Palgrave Macmillan.
- Hine, C. M. (2000). *Virtual ethnography*. Sage.
- Johannessen, L. E. (2018). *Between standardisation and discretion. The priority setting of triage nurses* [Doktorgradsavhandling, OsloMet – storbyuniversitetet]. ODA. <https://hdl.handle.net/10642/6310>
- Leach, E. (1982). *Social anthropology*. Fontana Paperbacks.
- Leseth, A. (2004). *Culture of movement. Walkers, workers, and fitness performers in Dar es Salaam* [Doktorgradsavhandling]. Norges idrettshøgskole.
- Leseth, A. & Engelsrud, G. (2019). Situating cultural diversity in movement. *Sport, Education & Society*, 24(5), 468–479. <https://doi.org/10.1080/13573322.2017.1414694>
- Lien, M. (2001). Likhet og verdighet. Gavebytter og integrasjon i Båtsfjord. I H. Vike, H. Lidén & M. Lien, *Likhetens paradokser: Antropologiske undersøkelser i det moderne Norge*. Universitetsforlaget.
- Lomell, H. M. & Neumann, C. B. (2017). Profesjonsblikk som analytisk grep og begrep. *Norsk sosiologisk tidsskrift*, 1(4), 279–283. <https://doi.org/10.18261/issn.2535-2512-2017-04-01>
- Madden, R. (2017). *Being ethnographic: A guide to the theory and practice to ethnography* (2. utg.). Sage.
- Malinowski, B. (2007). Method and scope of anthropological fieldwork. I A. Robben & J. A. Sluka (Red.), *Ethnographic fieldwork. An anthropological reader* (s. 46–57). Blackwell Publishing.
- Marcus, G. E. (1995). Ethnography in/of the world system: The emergence of multi-sited ethnography. *Annual Review of Anthropology*, 24(1), 95–117.
- Merton, R. K. (1972). Insiders and outsiders: A chapter in the sociology of knowledge. *American Journal of Sociology*, 78(1), 9–47.
- Midtlyng, G. (2022). Safety rules in a Norwegian high security prison: The impact of social interactions between prisoners and officers. *Safety Science*, 149. <https://doi.org/10.1016/j.ssci.2022.105690>
- Molander, A. & Smeby, J.-C. (Red.). (2013). *Profesjonsstudier 2*. Universitetsforlaget.
- Monaghan, L. F. (2006). Fieldwork and the body: Reflections on an embodied ethnography. I D. Hobbs & R. Wright (Red.), *The Sage handbook of fieldwork* (s. 225–241). Sage.
- Nadim, M. (2015). Generalisering og bruken av analytiske kategorier i kvalitativ forskning. *Sosiologisk tidsskrift*, 23(3), 129–148. <https://doi.org/10.18261/ISSN1504-2928-2015-03-01>

- Neumann, C. E. B. (2009). *Det bekymrede blikket: En studie av helsesøstres handlingsbetingelser*. Novus.
- Nielsen, J. C. R. & Repstad, P. (2006). Når mauren også skal være ørn: Om å analysere sin egen organisasjon. I F. Nyeng & G. Wennes (Red.), *Tall, tolkning og tvil* (s. 245–279). Cappelen Damm Akademisk.
- Ølsvold, N. (2010). *Ansvar og yrkesrolle* [Doktorgradsavhandling]. Universitetet i Oslo.
- Powdermaker, H. (1966). *Stranger and friend: The way of an anthropologist*. W. W. Norton & Company.
- Roalkvam, S. (1990). Et feltbrev i ettertid. Et selvreflekterende perspektiv på metode og datainnsamling. I *Hovedfagsstudentenes årbok, årgang 3*. Institutt for sosialantropologi, Universitetet i Oslo.
- Ryle, G. (1963). *The concept of mind*. Penguin.
- Sanjek, R. (Red.). (1990). *Fieldnotes. The makings of anthropology*. Cornell University Press.
- Skilbrei, M.-L. (2024). Om blindsoner, utkikkspunkt og epistemologiske fellesskap: Hva kan gjøres for å skape ny kunnskap? I M. Mangset, H. M. Ihlebæk, T. Nordberg & A. B. Leseth (Red.), *Tett på profesjon, arbeid og politikk: Kvalitative metodeutfordringer og verktøy for å løse dem* (s. 239–255). Cappelen Damm Akademisk. <https://doi.org/10.23865/noasp.210>
- Strathern, M. (1987). The limits of auto-anthropology. I A. Jackson (Red.), *Anthropology at home* (s. 16–37). Tavistock Publications.
- Sørensen, K. M. (2023). «Hvem i helvete kommer nå?» *Kriminalomsorgsarbeid i en ekstraordinær kritisk situasjon* [Doktorgradsavhandling]. Universitetet i Oslo.
- Sørhaug, T. (1996). *Fornuftens fantasier*. Universitetsforlaget.
- Van Ginkel, R. (1998). The repatriation of anthropology: Some observations on endo-ethnography. *Anthropology & Medicine*, 5(3), 251–267. <https://doi.org/10.1080/13648470.1998.9964562>
- Wade, J. E. (1984). Role boundaries and paying back: «Switching hats» in participant observation. *Anthropology & Education Quarterly*, 15(3), 211–224.
- Wadel, C. (1991). *Feltarbeid i egen kultur*. Seek.
- Wadel, C. (2007). Uformell arbeidsrelatert medarbeidersamhandling. *Nordiske organisasjonsstudier*, 25–50.
- Weiner, A. B. (1976). *Women of value, men of renown: New perspectives in Trobriand exchange*. University of Texas Press.